

Artikelarkiv Arvesølv 2005

Dræby Maskinfabrik

af *H.K.Hansen*

Dræby Maskinfabrik blev etableret i 1929 af Hans Niensens far, Poul Nielsen, der indtil da havde været cykelsmed i Odense. Han købte den Konservative Klubs bygning, nuværende Stationsvej 104, der var opført i 1887 som forsamlingshus men senere, i begyndelsen af 1900-tallet, indrettet til erhverv og beboelse.

Poul Nielsen fortsatte med cykelreparation og salg af cykler, men det var almindeligt smedearbejde og produktion af landbrugsredskaber, der blev hovedlinien i firmaet. Senere fik man dog også mange opgaver med vandforsyning og varmforsyning i det store opland.

I løbet af 1930'erne konstruerede Poul Nielsen både en halmpresser og en rundsavn, som i begyndelsen blev fremstillet i samarbejde med naboen Karl Andersen (Karl Tømrrer), der lavede trærammen til halmpresseren og underdel og bord til rundsaven. Efter en del år anskaffede han selv træbearbejdningsmaskiner, så hele produktionen kunne udføres på fabrikken.

Især halmpresseren blev en vigtig artikel for fabrikken. Poul Nielsen havde konstrueret et specielt bindeapparat til den, og produktionen fortsatte til begyndelsen af 1950'erne. Hos gårdejer Jacob Skovgård Hansen på Skovgaard, Boels Bro 2, i Munkebo er der stadig bevaret en af de gamle pressere, og der findes også mange andre gamle redskaber bevaret – nogle som gennem årene har været kendte som reparationsopgaver for firmaet i Dræby.

Rundsaven var en type med rullebord og sikkerhedsskærm. Rundsaven produceredes fra først i 30'erne og gennem mange år var der også vedligeholdelse af disse med at slibe saven og lægge den ud, så den ikke bed sig fast i materialet. Rundsaven var til brændesavning. Klingerne blev købt færdige og var i øvrigt af meget hårdt stål, som var svært at bearbejde.

Der blev også produceret en del slagmøller til grovmaling af korn til svinefoder. En anden forretningsgren var salg og udlejning af diverse landbrugsmaskiner – og ikke mindst reparation af maskinerne. Høsttiden var en meget travl tid, hvor selvbindere og tærskværker gerne skulle holdes kørende. Men alt smedearbejde kunne klares, bl.a. blev mange gamle skær til plove og harver smedet ud, så de fortsat kunne anvendes. Det var dyrt at købe nye. Når det endelig måtte gøres, skete det naturligvis også gennem Poul Nielsen. Telefonnummeret Dræby nr. 8 var godt kendt hos bønderne på egnen.

Udlejningsforretningen omfattede bl.a. en kvashugger, så folk selv kunne lave deres kvas eller risbrænde efter beskæring af læbælter og bruge det til optænding. Også en kålroeoptyger og en såkaldt KIK-klipper, som anvendtes til bekæmpelse af ukrudtsplanten kiddike, stod på udlejningsprogrammet.

Kvashugning på pladsen foran bygningen, som tidligere var forsamlingshus. Billedet er fra ca. 1950

Maskinsalget øgedes kraftigt gennem årene. Det var i starten mest plove, harver, radrensere og tromler, der blev solgt – og efterfølgende skulle repareres. Der blev også lavet redskaber på bestilling. F. eks. købtes løsdele hjem til en tromle, og så blev rammen produceret i smedjen af vinkeljern og monteret med lejer, aksler, træktøj og alle de nødvendige tromleringe m.v. Når et tærskværk eller andet større udstyr var solgt, tog Poul ofte med den lokale vognmand Laurits Rasmussen fra Kølstrupvej ud og leverede udstyret. Det blev stillet op og testet – og så var der hyppigt spisning på gården med hvad dertil hørte, hvorefter vognmand og maskinsmed kørte retur til Dræby efter en god handel. At leveringen tog en hel dag var vel med i beregningerne.

Da traktorerne efter krigen blev hyppige var der mange, der brugte Dræby Maskinfabrik til at få ombygget deres redskaber, f. eks. fik mange fjernet træktøjet på såmaskinen og monteret beslag, så de kunne betjenes og løftes via hydraulikken på traktoren.

Den store salgsindsats var omkring 1955 og en længere årrække frem. Især nye mejetærskere af mærket AVA var der godt salg i til landmændene i Munkebo og Drigstrup og generelt hele Nordøstfyn. AVA var svensk og blev importeret af Brdr. Bendix i Odense. Efter krigen startede også salget af gasanlæg. Det var Singer Gas i gule beholdere, og mange steder blev der installeret rørføringer til forsyning af apparater og gaskomfurer m.v.

Efterhånden fik flere centralvarme – og et centralkomfur kunne godt trække varme til et par radiatorer. En kort overgang indsattes pottedyr i kedler og kakkellovne; men de var ikke pålidelige nok, og typen med indsats og petroleumskomfurer gav en stank af petroleum, så de afløstes snart af oliekomfurer.

Dræby Maskinfabrik. Dateringen er usikker, men billedet er formodentlig fra lige før eller efter krigen

"Poul Maskinsmed" og efterfølgere har aldrig taget sig af skoning af heste. Det klarede Ejner, der var grovsmed i Dræby. Det var hans område, og Poul Nielsen havde ikke lært det, så det holdt han sig fra.

I 1960 blev Poul Niensens søn, Hans, gift med Kirsten og flyttede ind i den nuværende bolig på Stationsvej 148. Den 1.7.1976 overtog han driften af forretningen, der nu blev kaldt Dræby VVS og Maskinværksted Aps. – da var Poul blevet 72 år – men faderen og moderen blev fortsat boende i ejendommen, der i øvrigt var i brug til deres beboelse indtil 1993. Den har senere været udlejet. Hans havde arbejdet i firmaet fra endt skolegang som 14-årig og bortset fra soldatertiden i 1954-56 og senere et job på Krarup Maskinfabrik ved Ringe i 1956 til 1958, hvor man producerede rocoptagere, har han været fuldt beskæftiget i Dræby.

Hans far ønskede ham hjem til Dræby fra Krarup i 1958, hvor firmaet havde vundet licitationen om vand og varmforsyning til den nye Mølkærskole og tilhørende inspektørbolig (den nuværende tandklinik). Det var den største opgave, firmaet nogen sinde havde fået – og der blev ført et godt og hyppigt tilsyn af ingeniør Dinesen fra København.

Arbejdet blev gennemført sammen med en kollega fra Hesselager på grund af autorisationer m.v. Der blev installeret to store kedler og vældige varmtvandsbeholdere til dækning af forbruget ved baderum i forbindelse med gymnastiksalen.

Senere fulgte andre store opgaver med – f.eks. ungdomsskolen i Drigstrup i 1960, hvor der også blev udført både vand- og varmeinstallationerne.

Hans Nielsen fik gennem Teknologisk Institut i Århus gennemført VVS-installatørexamen som autoriseret gas- og vandmester. Faderen syntes det var bedst, at junior tog sig af autorisationen, da han selv var omkring 60 år gammel.

Smedesvende omkring 1950. Nummer tre fra venstre er Henning Nielsen, derefter Alvin Hansen og Poul Jensen. De to første er ukendte.

I løbet af 60'erne og 70'erne var der meget travlt med installationer hos alle de nye parcellusejere. Der var på Fjordvej tale om en hel del huse opført af tømrermester Holger Duellund og hans forretningspartner Ib Bernbom – men også af mange enkeltpersoner som selv stod for en del af byggeriet. Der blev også et par gange vundet licitationer ved nogle opførelser af andelsboliger.

Hans Nielsen har gennem årene haft meget arbejde med reparationer for egnens landmænd, men det blev efterhånden mest VVS-siden der tog over, især varme- og vandforsyning i alle afskygninger. De senere år var der meget travlhed omkring servicering af gas- og oliefyr.

Den 1.7.1993 overtog sønnen Palle firmaet. Han kom hjem efter endt uddannelse og andre jobs i 1984. Han har ud over den normale autorisation for gas- og vandmestre også bestået eksamen for at få gascertifikat og ret til oliefyrstest.

Hans Nielsen fortæller, at det var Palle Nielsen, der forestod varme- og vandinstallationer ved rådhusets renovering i 90'erne og den nyeste i 2000. Det er også Palle's produktion og snilde, der fik fremstillet selve tagkonstruktionen til det nye tårn på Munkebo Bakke, der senere er blevet belagt med kobberplader af et andet firma.

I 2004 kunne firmaet fejre 75-års jubilæum og står nu som et velassorteret VVS-firma, hvorfra der bl. a. i den lokale vejviser på forsiden reklameres for: Nyinstallationer og reparationer, gas- og oliefyrsservice, smedearbejde, stokeranlæg samt for Bosch gaskedler.

Umiddelbart før jubilæet den 10. december var der gang i etablering af en større udstilling i den tidligere beboelse ved værkstedet på Stationsvej 104 i Dræby. Der

vil blive vist et bredt udvalg af forskellige VVS-løsninger - især til køkken og bad. Der bliver etableret et komplet køkken og et badeværelse, så kommende potentielle kunder kan se og afprøve de forskellige løsninger for både gas, vand- og opvarmningssystemer.

Palle Nielsen fortæller, at der stadig er en vis smedeproduktion, bl. a. slaggehammere i et større antal til værftet – over 100 pr. måned. De blev tidligere produceret ved hjælp af den gamle esse, som stadig er intakt; men fra ca. 1.4.2004 bliver de produceret på en ny maskinhammer med højtryks formpresser.

Senest har Palle været involveret i installation af en stor ny kedel på 600 kW til Munkebo Idrætscenter fra firmaet Viessmann i Tyskland. Den skulle let kunne klare kravene til svømmehal, baderum og øvrige faciliteter. I de daglige arbejdsopgaver udgør varmearbejde nok ca. 50 %. Det drejer sig især om gasfyr, da der for tiden udskiftes mange gamle anlæg, idet der kan opnås op til 30% besparelse med et nyt fyr.

Palle Nielsen har ansat 4 svende og 1 lærling. Af de 4 svende er de 2 normalt på varmeopgaver og de 2 andre svende tager sig af opgaver med bad, vand og sanitet. Også stokerfyr har Palle arbejdet med – hvor stokeren trækker brændselet ind ved hjælp af en snegl. Det er princippet i en del pillefyr og halmfyr. Firmaet leverer også både sol- og jordvarmeanlæg.